

Музикологија

Часопис Музиколошког института САНУ

Musicology

Journal of the Institute of Musicology SASA

~

30 (I/2021)

~

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК / EDITOR-IN-CHIEF

Александар Васић / Aleksandar Vasić

РЕДАКЦИЈА / EDITORIAL BOARD

Ивана Васић, Јелена Јовановић, Данка Лајић Михајловић, Ивана Медић, Биљана Милановић,
Весна Пено, Катарина Томашевић /

Ivana Vesić, Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Ivana Medić, Biljana Milanović, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ / EDITORIAL ASSISTANT

Милош Браловић / Miloš Bralović

МЕЂУНАРОДНИ УРЕЂИВАЧКИ САВЕТ / INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL

Светислав Божић (САНУ), Џим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут (Амстердам), Јармила
Габријелова (Праг), Разија Султанова (Лондон), Денис Колинс (Квинсленд), Сванибор Петан
(Љубљана), Здравко Блажековић (Њујорк), Дејв Вилсон (Велингтон), Данијела Ш. Берд
(Кардиф) / Svetislav Božić (SASA), Jim Samson (London), Albert van der Schoot (Amsterdam),
Jarmila Gabrijelova (Prague), Razia Sultanova (Cambridge), Denis Collins (Queensland), Svanibor
Pettan (Ljubljana), Zdravko Blažeković (New York), Dave Wilson (Wellington), Danijela S. Beard
(Cardiff)

Музикологија је рецензирани научни часопис у издању Музиколошког института САНУ. Посвећен је проучавању музике као естетског, културног, историјског и друштвеног феномена и примарно усмерен на музиколошка и етномузиколошка истраживања. Редакција такође прихвата интердисциплинарне радове у чијем је фокусу музика. Часопис излази два пута годишње. Упутства за ауторе се могу преузети овде: <https://music.sanu.ac.rs/en/instructions-for-authors/>

Musicology is a peer-reviewed journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade). It is dedicated to the research of music as an aesthetical, cultural, historical and social phenomenon and primarily focused on musicological and ethnomusicological research. Editorial board also welcomes music-centred interdisciplinary research. The journal is published semiannually. Instructions for authors can be found on the following address: <https://music.sanu.ac.rs/en/instructions-for-authors/>

ISSN 1450-9814

eISSN 2406-0976

UDK 78(05)

БЕОГРАД 2021.

BELGRADE 2021

Одрицање од одговорности / Disclaimer

Садржај објављених текстова одражава искључиво ставове њихових аутора. Уредник и редакција не носе одговорност за тачност изнетих података. Електронске адресе и линкови су тачни у тренутку објављивања ове свеске. Уредник и редакција не одговарају за трајност, тачност и прикладност линкованог садржаја. /

The content of published articles reflects only the individual authors' opinions, and not those of the editor and the editorial board. Responsibility for the information and views expressed in the articles therein lies entirely with the author(s). Electronic addresses and links are correct at the moment of the publication of this volume. The editor and the editorial board are not responsible for the persistence or accuracy of urls for external or third-party websites referred, and do not guarantee that any content on such websites is, or will remain, accurate and appropriate.

ПРЕВОДИОЦИ / TRANSLATORS

Ивана Медић, Александар Васић, Милош Браловић, Марија Голубовић /
Ivana Medić, Aleksandar Vasić, Miloš Bralović, Marija Golubović

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК / ENGLISH-LANGUAGE EDITING

Ивана Медић / Ivana Medić

ЛЕКТОРИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК / SERBIAN-LANGUAGE EDITING

Јелена Јанковић-Бегуш, Александар Васић / Jelena Janković-Beguš, Aleksandar Vasić

КОРЕКТУРА / PROOFREADING

Милош Браловић, Александар Васић / Miloš Bralović, Aleksandar Vasić

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКА ОБРАДА / DESIGN & PREPRESS

Милан Шупут / Milan Šuput

ШТАМПА / PRINTED BY

Скрипта Интернационал, Београд / Scripta Internacional, Belgrade

Часопис је индексиран на <http://doiserbia.nb.rs/> и у међународним базама ProQuest и Web of Science. /

The journal is indexed in <http://doiserbia.nb.rs>, and in the international databases ProQuest and Web of Science.

Објављивање часописа финансијски је помогло Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Министарство културе и информисања Републике Србије / The publication of this volume was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development and the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia

САДРЖАЈ / CONTENTS

РЕЧ УРЕДНИКА / EDITOR'S FOREWORD

9–15

ТЕМА БРОЈА / THE MAIN THEME
МУЗИЧКА КРИТИКА У РУСИЈИ И ИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ
/ MUSIC CRITICISM IN RUSSIA AND EASTERN EUROPE

Госћ уредник ИВАНА МЕДИЋ / Guest Editor IVANA MEDIC

Akvilë Stuart

A SICK GENIUS? THE CRITICAL RECEPTION OF ALEXEI STANCHINSKY

Аквиле Стјуарт

БОЛЕСНИ ГЕНИЈЕ? КРИТИЧКА РЕЦЕПЦИЈА АЛЕКСЕЈА СТАНЧИЊСКОГ

19–33

Svetlana Georgievna Zvereva

RUSSIAN DRESDEN OF THE 1920s AND 1930s:

PROFILES OF MUSICAL, CHURCH AND SOCIAL LIFE

Светлана Георгиевна Зверева

РУССКИЙ ДРЕЗДЕН 1920-1930-х годов:

КОНТУРЫ МУЗЫКАЛЬНОЙ, ЦЕРКОВНОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ

35–56

Daniel Elphick

BORIS ASAFIEV AND SOVIET MUSICAL THOUGHT: REPUTATION AND
INFLUENCE

Данијел Елфик

БОРИС АСАФЈЕВ И СОВЈЕТСКА МИСАО О МУЗИЦИ: УГЛЕД И УТИЦАЈ

57–74

Stuart Campbell
THE RUSSIAN PARIS OF SERGEI RACHMANINOFF
Стюарт Кэмпбелл
РУССКИЙ ПАРИЖ С. В. РАХМАНИНОВА
75–104

VARIA

Ivana Vesić
CONTRIBUTION OF THE YUGOSLAV SOKOL ORGANIZATIONS
TO THE INTERWAR SPHERE OF MUSIC
Ивана Весић
ДОПРИНОС ЈУГОСЛОВЕНСКИХ СОКОЛСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА
СФЕРИ МУЗИКЕ У МЕЂУРАТНОМ ПЕРИОДУ
107–133

Ivan Moody
WAYS OF LIVING ABROAD: THE FOREIGN COMPOSER IN BRITAIN AFTER
WORLD WAR II
Иван Мууди
КАКО ЖИВЕТИ У ТУЏИНИ: ИНОСТРАНИ КОМПОЗИТОРИ У БЕЛИКОЈ
БРИТАНИЈИ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА
135–147

Jasna Jovićević
GENDER PERSPECTIVES OF INSTRUMENTAL JAZZ PERFORMERS IN
SOUTHEASTERN EUROPE
Јасна Јовићевић
РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ЦЕЗ ИНСТРУМЕНТАЛИСТКИЊА У ЈУГОИСТОЧНОЈ
ЕВРОПИ
149–164

НАУЧНА КРИТИКА И ПОЛЕМИКА / SCIENTIFIC REVIEWS AND
POLEMICS

Марија Ђирић

НА МАРГИНАМА МУЗИКОЛОШКОГ КАНОНА. КОМПОЗИТОРСКА ГЕНЕРАЦИЈА
ПЕТРА СТОЈАНОВИЋА, ПЕТРА КРСТИЋА И СТАНИСЛАВА БИНИЧКОГ.
УРЕДНИЦА БИЉАНА МИЛАНОВИЋ. БЕОГРАД: МУЗИКОЛОШКО ДРУШТВО
СРБИЈЕ И МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-80639-52-9

167–171

Маја Рагивојевић

ДИМИТРИЈЕ О. ГОЛЕМОВИЋ, ВЛАСИ: ТРАДИЦИОНАЛНА НАРОДНА
МУЗИКА. MUZIKA VLANIOR DJIN LUMJE.
НЕГОТИН: УДРУЖЕЊЕ ЗА ОЧУВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА, ЈЕЗИКА, КУЛТУРЕ И
ТРАДИЦИЈЕ ВЛАХА „ГЕРГИНА“, 2019.

ISBN 978-86-80602-08-0

173–175

Lana Raćika

THE TUNES OF DIPLOMATIC NOTES. MUSIC AND DIPLOMACY IN SOUTHEAST
EUROPE (18TH–20TH CENTURY).

EDITED BY IVANA VESIĆ, VESNA PENO, BOŠTJAN UDOLIČ.

БЕОГРАД AND LJUBLJANA: INSTITUTE OF MUSICOLOGY, SERBIAN
ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS – UNIVERSITY OF LJUBLJANA, FACULTY
OF SOCIAL SCIENCES, 2020.

ISBN 978-86-80639-54-3

177–180

Сања Грујић-Влајнић

ИВАНА МЕДИЋ. ПАРАЛЕЛНЕ ИСТОРИЈЕ: САВРЕМЕНА СРПСКА УМЕТНИЧКА
МУЗИКА У ДИЈАСПОРИ. БЕОГРАД: МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ,
2020.

ISBN 978-86-80639-44-4

181–184

Ivan Moody

NOI ISTORII ALE MUZICILOR ROMÂNEȘTI. 2 VOLS:

I. DE LA VECI MANUSCRISE LA PRIODA MODERNĂ A MUZICII ROMÂNEȘTI;

II. IDEOLOGI, INSTITUȚII ȘI DIRECȚII COMONISTICE ÎN MUZICA
ROMÂNEASCĂ DIN SECOLELE XX–XXI. EDS. VALENTINA SANDU-DEDIU
AND NICOLAE GHEORGHÎȚĂ.

BUCHAREST: EDITURA MUZICALĂ, 2020.

ISBN 978-973-42-1155-5 (VOL. I) AND 978-973-42-1156-2 (VOL. II)
185–187

Зорица Премаїе

ДИСКОГРАФИЈА СРПСКЕ УМЕТНИЧКЕ МУЗИКЕ У 2020. ГОДИНИ
189–195

IN MEMORIAM

Милана Сїојадиновић-Милић

ИСИДОРА ЖЕБЕЉАН

(БЕОГРАД, 27. СЕПТЕМБАР 1967 – БЕОГРАД, 29. СЕПТЕМБАР 2020)
199–207

ДИМИТРИЈЕ О. ГОЛЕМОВИЋ
ВЛАСИ: ТРАДИЦИОНАЛНА НАРОДНА МУЗИКА.
MUZIKA VLAHILOR DJIN LUMJE.

Неготин:

Удружење за очување идентитета, језика, културе и традиције Влаха „Гергина“,
2019.

ISBN 978-86-80602-08-0

Историјат етномузиколошких проучавања влашке музике у Србији дуг је више од шездесет година, али упркос немалом временском интервалу нису сви сегменти влашке музике испитани у потпуности, а ни систематично. Резултати истраживања су најчешће представљени у виду мањих појединачних научних студија, док је у оквиру већих монографских издања влашка музика готово увек била посматрана у спрези са српском. Највећи допринос на овом пољу до сада су дали др Драгослав Девић и др Димитрије Големовић, некадашњи редовни професори и шефови Катедре за етномузикологију Факултета музичке уметности у Београду. Током последњих двадесет година интересовање за проучавање целокупне културе влашке етничке мањине посебно се интензивирало, што је подстакнуто и од Националног савета Влаха и разних влашких невладиних организација и удружења. У сарадњи с њима, др Димитрије Големовић је вршио и нова етномузиколошка истраживања влашког нематеријалног наслеђа, а од великог значаја је и његово јавно предавање одржано 2015. у Петровцу на Млави, када је изложио резултате свог дугогодишњег теренског рада на овом пољу.

Удружење за очување идентитета, језика, културе и традиције Влаха „Гергина“ из Неготина препознало је значај Големовићевог доприноса проучавању влашке музике и 2019. објавило његову књигу *Власи: традиционална народна музика. Muzika Vlahilor din lumje*, коју је финансијски помогло Министарство управе и локалне самоуправе Републике Србије. Књига је праћена аудио и видео материјалом снимљеним на два диска, који је аутор сакупао на терену преко четрдесет година. Ово издање представља прву публикувану етномузиколошку монографску студију у потпуности посвећену влашком музичком наслеђу, којом су обухваћена оба влашка ентитета (Унгурјански и Царански, за који је први пут у етномузиколошкој литератури употребљен и назив Кјмпјењи – Равничари), као и сва три вида музичког изражавања Влаха, у различитим геокултурним целинама североисточне Србије. Књига је делом и вид сублимације досадашњих проучавања влашке музике од различитих истраживача, чиме је формирана обухватнија и комплетнија слика музичког живота Влаха. Поред уводног и закључног, књига садржи три мања и једно велико централно поглавље: *Језик, Традиционална народна ношња, Традиционалне народне шире и Традиционална народна музика*. Такође, у оквиру издања налазе се резимеи на влашком и

енглеском језику, а оно што треба посебно истаћи јесте да текст обилује влашком музичком терминологијом.

У уводном делу књиге аутор се осврће на историјске податке који се тичу порекла Влаха Србије, те на друштвенополитичке прилике које су довеле до тзв. влашког питања (7). Намера аутора није да реши то дугогодишње питање, већ да објективно изнесе историјске чињенице које се, како сам примећује, врло често извлаче из контекста и погрешно интерпретирају, најпре због односа између Румуније и Србије, као и због „румунских претензија“ на влашко становништво. Такође, указује и на нужност сагледавања свих значења која носи етноним „Власи“, али се осврће и на друге називе којима је именована та заједница у литератури, међу којима је најчешће употребљиван термин „Румуни“ (као једини „званични“ у науци почетком XX века). Ово је од великог значаја у контексту сагледавања процеса етничке идентификације и категоризације, те говора о пореклу једног народа око којег, када су Власи у питању, још увек није постигнут консензус у научним круговима.

Након што је завршено с краћим освртом на питање „ко су“, аутор се детаљније окреће питању „шта су“ Власи (12). У том правцу се отвара мања тематска целина *Језик*, где аутор указује на недовољну лингвистичку проученост влашког говора. Ипак, на основу досадашњих истраживања он упознаје читаоце с основним особинама влашког језика и упућује на постојање два дијалекта: крајинско-тимочког и браничевско-хомољског.

Традиционална народна ношња, као друго поглавље књиге, пружа увид у начине облачења Влаха. Поред дескрипције одевних предмета мушкараца и жена, аутор прави и дистинкцију у облачењу Влаха Унгурјана и Царана, што је илустровано фотографијама у прилогу књиге. Такође, упоређује влашку ношњу са српском и указује на њене (старо)балканске и словенске елементе и распрострањеност таквих типова ношњи ван граница (североисточне) Србије.

Треће поглавље, *Традиционалне народне ијре*, доноси податке о играчком наслеђу Влаха. Будући да у фокусу ауторовог истраживања (никада) није (био) плес већ музика, он махом реферира на резултате претходних истраживача плесног наслеђа ове етничке мањине, те, као и они, употребљава термин „игра“. Тако нас аутор укратко упознаје с плесним репертоаром, наводећи називе појединачних плесова/игара, али и „играчких типова“, описујући формацију, начине повезивања и стилске особености плесања. Описане су и прилике у којима су се поједине игре изводиле, број и пол извођача, као и реквизити који су били обавезни део игре, нарочито у оквиру обредно-обичајног репертоара. Иако се сам није бавио проблематиком плеса, аутор на крају поглавља ипак указује на нужност, али и немогућност диференцирања плесног репертоара унгурјанског и царанског влашког ентитета, примећујући да су разлике присутне и у оквиру сваког од њих.

Последње, централно поглавље књиге јесте *Традиционална народна музика*. Коришћени музички материјал је у највећој мери прикупљен методом теренског рада, реализованог углавном у оквиру различитих пројеката реномираних институција, као што су Етнографски музеј у Београду и Етнографски институт САНУ. Прикупљање је вршено у временском интервалу дугом преко четрдесет

година, захваљујући чему се може пратити одређени (дис)континуитет музичких пракси. Ова тематска целина је подељена на два сегмента насловљена *Традиционално народно ђевање* и *Традиционално народно свирање*. У оквиру првог од њих аутор представља различите видове вокалног и вокалноинструменталног изражавања, не раздвајајући их, а као разлог за то наводи њихову сличност. Као критеријум за класификацију узета је жанровска припадност, па се говори најпре о обредно-обичајним песмама годишњег и животног циклуса, а потом и о песмама опште намене. Иако је аутор акценат ставио на анализу музичког текста, уз поједине вокалне жанрове дата је и краћа дескрипција контекста извођења, што доприноси разумевању њихове функције. Мелопоетске карактеристике песама синтетисане су у оквиру посебног истоименог потпоглавља. У потпоглављу насловљеном *Традиционално народно свирање* фокус је усмерен на инструменталну праксу, а класификација инструмената је извршена стандардно, дакле према начину добијања звука. Представљене су органолошке и органофонске особине појединачних инструмената, те њихове разлике у односу на друге (српске) варијанте у Србији и региону, као и карактеристике свирке на њима. Ово потпоглавље је заокружено подацима о груписању инструмената у мање народне ансамбле, хомогеног и хетерогеног састава.

Целокупна етномузиколошка експликација је илустрована с педесет нотних записа вокалних, вокалноинструменталних и инструменталних примера, међу којима се налазе како записи настали на основу снимака које је начинио аутор лично, тако и они забележени од других етномузиколога, чиме је употпуњена слика влашког музичког живота. Поред информативних наратива, велика вредност овог издања лежи у њеном аудио и аудио-визуелном прилогу, представљеном на два диска. Први садржи 43 звучна записа одсвираних и отпеваних примера, у оквиру којих се могу наћи и сегменти разговора вођених с казивачима на терену. Други представља иновацију када је у питању објављивање теренске етномузиколошке грађе, будући да се на њему налази 18 видео примера демонстрације музичке, али и плесне праксе Влаха.

Издање *Власи: ђтрадиционална народна музика. Muzika Vlahilor djin lumje*, пружа драгоцен увид у богатство до сада регистрованих влашких музичких жанрова и расветљава карактеристике влашког музичког језика. Због тога књига др Димитрија Големовића представља важну и незаобилазну полазну основу за будућа истраживања влашке, али и српске музике у североисточној Србији, будући да те две заједнице вековима живе заједно на поменутом простору, па и културно наслеђе одражава узајамне утицаје. Овом монографијом су отворена многа питања, међу којима је посебно важно и оно чији се одговор латентно провлачи кроз текст: дефинисање унгурјанског и царанског музичког дијалекта (и њихових варијаната).

Написана приступачним језиком, књига је, осим стручној јавности, намењена и ширем кругу љубитеља влашке културе.

Маја Рагивојевић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МУЗИКОЛОГИЈА : часопис Музиколошког
института САНУ = Musicology : journal of the Institute
of Musicology SASA / главни и одговорни уредник =
editor-in-chief Александар Васић. - 2001, бр.1-
. - Београд : Музиколошки институт САНУ, 2001-
(Београд : Скрипта Интернационал). - 25 cm

Полугодишње. - Текст на срп. и више светских језика. -
Друго издање на другом медијуму: Музикологија (On-
line) = ISSN 2406-0976
ISSN 1450-9814 = Музикологија
COBISS.SR-ID 173918727
